

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра методики викладання мистецьких дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

 М.Б. Болнар

“30” серпня 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРІЯ МУЗИКИ

з галузі **01 Освіта**

за спеціальністю **014 Середня освіта**

предметною спеціалізацією **014.13 Музичне мистецтво**

за освітньо-професійною програмою бакалавра

Кременець – 2016 рік

Медецька Т.П. Елементарна теорія музики : [робоча програма нормативної навчальної дисципліни для студентів спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціалізації 014.13 Музичне мистецтво]. – Кременець, 2016. – 12 с.

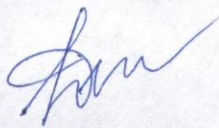
Розробник:

Медецька Тетяна Петрівна – асистент кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри методики викладання мистецьких дисциплін

Протокол від 29 серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри

О.Н. Дем'янчук

ВСТУП

Програма вивчення нормативної дисципліни «Елементарна теорія музики» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра для здобувачів вищої освіти з галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціалізацією 014.13 Музичне мистецтво. Дана дисципліна вивчає основні елементи музики, засоби музичної виразності, відомості про музичний синтаксис та мелодію та пов'язана з сольфеджіо, аналізом музичних творів, гармонією, предметами вокально-хорового циклу.

Ключові слова: акорд, інтервал, енгармонізм, метр, лад, ритм, транспозиція, тональність.

ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРІЯ МУЗИКИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна	
	Спеціальність 014 Середня освіта		
Змістових модулів – 2	Предметна спеціалізація 014.13 Музичне мистецтво	Курс:	
Загальна кількість годин – 150		1-й	1-й-й
		Семестр	
		1-2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1/2 самостійної роботи студента – 2,8	Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра	Лекції	
		10 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		43 год.	14 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		97 год.	134 год.
Вид контролю:			
Д. з. – 1 с. Екз. – 2 с.	Екз. – 2 с.		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 35% / 65%

для заочної форми навчання – 11% / 89%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Елементарна теорія музики» – є вивчення базових елементів музики, засобів музичної виразності, відомостей про мелодію і музичний синтаксис та створення надійної бази для музичного розвитку студентів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Елементарна теорія музики» є засвоєння і глибоке вивчення найважливіших елементів музичної мови та їх взаємозв'язків, закономірностей, різних музично-теоретичних понять, термінології; розуміння значення основних елементів музичної мови; систематизація отриманих відомостей для елементарного аналізу нотного тексту з поясненням ролі виразових засобів; формування та розвиток музичного мислення студентів.

У результаті вивчення курсу «Елементарна теорія музики» у майбутніх учителів музичного мистецтва формуються такі програмні компетентності:

Загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, самостійно вивчати нові методи і форми роботи та використовувати новітні педагогічні технології у практичній діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні:

- здатність розуміти культуро-типологічні характеристики музичних стилів, течій, їх конкретні прояви у творчості українських і зарубіжних митців;
- здатність до засвоєння знань у галузі музично-теоретичних дисциплін та усвідомлення їхнього взаємозв'язку з практикою музичної діяльності.

Програмні результати навчання.

Здобувач вищої освіти:

- володіє теоретико-методичними знаннями у галузі музичного мистецтва, принципами і закономірностями організації навчального процесу.
- здійснює художньо-педагогічний аналіз музичних творів використовуючи для цього базові знання з фахових дисциплін.
- виявляє здатність до продовження навчання з деяким ступенем автономії, що проявляється саморозвитку та самокорекції знань, моделюванні траєкторії особистісного самовдосконалення у галузі музикознавчих питань шкільної освіти;
- демонструє здатність грамотно записувати нотний текст, будувати лади, інтервали та акорди від певного звуку чи в тональності, транспонувати мелодію, структурно аналізувати музичні уривки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 години / 5 кредити ECTS.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Основи теорії музики та її базові елементи.

Тема 1. Музичний звук. Музична система. Темперація.

Тема 2. Нотна грамота.

Тема 3. Метр. Ритм. Темп.

Тема 4. Інтервали.

Змістовий модуль 2. Різнопластовість музичних елементів та особливості їх виконання.

Тема 1. Лад. Тональність.

Тема 2. Інтервали на ступенях мажору та мінору.

Тема 3. Акорди.

- Тема 4. Лади народної музики.
Тема 5. Хроматизм. Ладова альтерація.
Тема 6. Транспозиція.
Тема 7. Споріднені тональності. Відхилення. Модуляція.
Тема 8. Мелодія.
Тема 9. Музичний синтаксис.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи теорії музики та її базові елементи.												
Тема 1. Музичний звук. Музична система. Темперація.	13	2	2			9	13	2	1			10
Тема 2. Нотна грамота.	14	2	3			9	9		1			8
Тема 3. Метр. Ритм. Темп.	12		2			10	11		1			10
Тема 4. Інтервали.	21		6			15	15		1			14
Разом за змістовим модулем 1	60	4	13			43	48	2	4			42
Змістовий модуль 2. Різнопластовість музичних елементів та особливості їх виконання.												
Тема 1. Лад і тональність.	10	2	4			4	11		1			10
Тема 2. Інтервали на ступенях мажору та мінору.	6		2			4	11		1			10
Тема 3. Акорди.	18	2	8			8	14		2			12
Тема 4. Лади народної музики.	10	2	2			6	11		1			10
Тема 5. Хроматизм. Ладова альтерація.	6		2			4	11		1			10
Тема 6. Транспозиція.	10		4			6	11		1			10
Тема 7. Споріднені тональності. Відхилення. Модуляція.	12		4			8	11		1			10
Тема 8. Мелодія.	10		2			8	11		1			10
Тема 9. Музичний синтаксис.	8		2			6	11		1			10
Разом за змістовим модулем 2	90	6	30			54	102		10			92
Усього годин	150	10	43			97	150	2	14			134

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		
1.	Побудова діатонічних та хроматичних тонів і півтонів. Запис звуків у буквеному позначенні. Побудова та визначення енгармонічнорівних звуків.	2
2.	Запис різнотривалих нот і пауз у різних октавах у скрипковому та басовому ключах. Нотні ребуси.	2
3.	Запис нот та пауз у різних тривалостях.	1
4.	Поділ на такти та групування тривалостей у вивчених розмірах. Визначення розміру за групуванням.	2
5.	Побудова та визначення діатонічних інтервалів від звуків вгору і вниз. Складені інтервали. Обернення інтервалів.	2
6.	Побудова та визначення хроматичних інтервалів.	2
7.	Побудова та визначення енгармонічнорівних інтервалів.	2
	Разом:	13
2 семестр		
1	Побудова та визначення трьох видів мажорного та мінорного ладів.	2
2	Побудова та визначення стійких, нестійких, головних ступенів у тональностях кварто-квінтового кола. Паралельні, однойменні, енгармонічнорівні тональності.	2
3	Побудова та визначення діатонічних інтервалів на ступенях вивчених ладів. Побудова та визначення характерних інтервалів гармонічного мажору та гармонічного мінору. Побудова та визначення стійких та нестійких інтервалів у вивчених тональностях.	2
4.	Побудова і визначення схем тризвуків та їх обернень, септакордів та їх обернень.	2
5.	Побудова та визначення тризвуків та їх обернень в ладу та поза ладом.	2
6.	Побудова та визначення септакордів та їх обернень в ладу та поза ладом. Побудова та визначення енгармонічнорівних акордів.	2
7.	Побудова та визначення енгармонічнорівних акордів	
8.	Побудова та визначення мажорної і мінорної пентатонік, семиступеневих ладів народної музики. Інші лади.	2
9.	Допоміжний та прохідний хроматизм. Альтерація ступенів у мажорному та мінорному ладах. Хроматична гама.	2
10.	Способи транспонування та їх прикладне значення.	2
11.	Транспонування нотних прикладів у вивчені тональності.	2
12.	Визначення споріднених тональностей(перша ступінь спорідненості).	2
13.	Аналіз нотних прикладів з відхиленнями та модуляцією у тональності першого ступеня спорідненості.	2
14.	Аналіз складових частин мелодії у нотних прикладах.	2
15.	Синтаксичний аналіз нотних прикладів.	2
	Разом:	30
	Усього:	43

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		

1.	Тема 1. Музичний звук. Музична система. Темперація.	9
2.	Тема 2. Нотна грамота.	9
3.	Тема 3. Ритм. Метр. Темп.	10
4.	Тема 4. Інтервали.	15
	Разом:	43
2 семестр		
1	Тема 1. Лад. Тональність.	4
2	Тема 2. Інтервали на ступенях мажору та мінору.	4
3.	Тема 3. Акорди.	8
4.	Тема 4. Лади народної музики.	6
5.	Тема 5. Хроматизм. Ладова альтерація.	4
6.	Тема 6. Транспозиція.	6
7.	Тема 7. Споріднені тональності. Відхилення. Модуляція.	8
8.	Тема 8. Мелодія.	8
9.	Тема 9. Музичний синтаксис.	6
	Разом:	54
	Усього:	97

7. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Історія музичної нотації.
2. Партія. Партитура.
3. Організуюче значення метру в поезії та музиці.
4. Запис музики для фортепіано, хору, різного роду ансамблів. Аколада.
5. Визначення темпу. Постійні темпи.
6. Агогіка. Динаміка. Метроном.
7. Значення інтервалів у музиці.
8. Значення ладу в музичному творі.
9. Стійкі та нестійкі інтервали в умовах певного ладу.
10. Гармонічна фігурація. Фактура.
11. Лади української музики (маломісткі звукоряди, лади на основі маломістких звукорядів, семиступеневі мажорні та мінорні лади).
12. Штучні звукоряди. Додекафонія.
13. Поняття про мелізми. Різні види мелізмів, їх виражальне значення.
14. Історія розвитку вокальної та інструментальної мелізматиками.

Письмово:

1. Запропоновані приклади розділити на такти та згрупувати у вказаних розмірах.
2. Від заданого звуку будувати різні інтервали вгору та вниз, а також ланцюжки інтервалів, обернення.
3. Визначати інтервальну будову запропонованих мелодій.
4. Від звуку та в тональностях будувати вивчені акорди, розв'язуючи їх у відповідні тональності.
5. Від заданої ноти будувати лади народної музики, хроматичні мажорні та мінорні гами.
6. Транспонувати запропоновані мелодії вгору та вниз на вказану відстань.
7. Підібрати і пояснити приклади впливу музичної образності на вибір фактурного оформлення.

Виконати гармонічний аналіз:

1. Й . Гайдн . Соната До мажор, ч.1 (тт.1-8);
2. В.А.Моцарт. Соната до мінор. ч.ІІ (тт. 1-16);

3. О. Даргомижський. «Ночной зефир», ч. II;
4. О. Даргомижський «16 лет» (тт. 5-12);
5. В. А. Моцарт. «Тоска по весне»;
6. М. Римський-Корсаков. Симфонічна сюїта «Шехеразада», тема царевича Календера з 2 частини.

Проаналізувати послідовність акордів тоніки, субдомінанти та доміанти.

1. Л. Бетховен. Соната для фортепіано, ор. 2 № 2, ч. II (тт. 1-4)
2. Л. Бетховен. Соната для фортепіано, ор. 2 № 2, ч. III (тт. 1-4)
3. Л. Бетховен. Соната для фортепіано, ор. 7, ч. III (тт. 1-8)

Визначити види каденцій, їх взаємозв'язок, ритмічні співвідношення мелодії першого та другого речень:

1. Р. Шуман «Альбом для юнацтва», ор. 68 №№ 8 та 9;
2. М. Глінка «Ночной зефир» (тт. 1-10);
3. П. Чайковський «Осінь пісня», ор. 37-біс № 1) (тт. 1-9).
4. Г. Орлянский Подоляночка.

На фортепіано:

1. Будувати мажорний та мінорний лади трьох видів у всіх вивчених тональностях.
2. Знаходити стійкі, нестійкі, головні ступені у всіх вивчених тональностях.
3. Грати нижні та верхні тетракорди вивчених мажорних та мінорних тональностей.
4. Грати головні трізвуки у вивчених тональностях мажору і мінору.
5. Грати обернення головних трізвуків у вивчених тональностях мажору та мінору.
6. Будувати діатонічні інтервали на ступенях мажорних та мінорних тональностей.
7. Будувати діатонічні інтервали від окремих звуків у висхідному та низхідному напрямках.
8. Грати в різних тональностях D7 з розв'язуванням їх в тоніку.
9. Будувати від даного звуку обернення D7, маючи на увазі інтервальний склад основного D7, і розв'язати їх в тоніку (мажору і мінору).
10. Будувати семиступеневі лади народної музики та пентатоніку від заданих звуків.

Виконати аналіз мелодії:

1. В. А. Моцарт Колискова;
2. Л. Бетховен. соната, ор. 10 № 2 (тт. 1-16);
3. Ф. Шопен Прелюдія мі мінор;
4. Ф. Шопен Прелюдія Ля мажор;
5. Р. Шуман Новелетта. Ор. 21 № 3 (початок епізоду соль мінор).
6. П. Чайковський Народна пісня «Вилітала бідна пташка» (зб. П. Чайковського – В. Прокуніна, № 54);
7. М. Балакірев «Протяжна», № 26 (зб. Народних пісень);
8. Ф. Ліст «Мрії кохання» (початок);
9. Д. Кабалевський Марш;
10. А. Жилінський. Полька (латвійська народна мелодія);
11. О. Гурільов. Романс «На заре туманной юности».
12. О. Даргомижський. «Східний романс»;
13. Р. Шуман «Дитячі сцени»;
14. О. Гурільов Романс «Матушка, голубушка» - початок;
15. В. А. Моцарт «Ви, пташки, кожного року» - заключна частина пісні.
16. Л. Рід та Б. Мейсон. Прощальний вальс;
17. П. Чайковський Романс «Средь шумного бала»

Виконати синтаксичний аналіз:

1. В. Шебалін Хор «Осінь» (останні такти);
2. О. Дютш «Новгород» (тт. 1-6);

3. Л. Бетховен Анданте з сонати, ор. 28;
4. О.Даргомижський Романси «И скучно, и грустно», «Оделась туманом Гренада».
5. Ц. Кюї Романс «Царскосельская статуя»;
6. Е. Гріг Романс «Лебідь»;
7. П.Чайковський Опера «Євгеній Онегін», Екосез 1, перший епізод;
8. В.А. Моцарт Фантазія до мінор, останні 20 тактів перед заключним Темпо 1;
9. Ф. Шопен «Бажання».
10. Ф.Шопен Вальс ля мінор та Вальс до-дієз мінор;
11. Р.Шуман «Сумне передчуття» ор.124;
12. О.Гурільов Романс «Смуток дівчини»;
13. Ф.Шопен Ноктюрни, ор. 15, №3 (початок другої частини) та №2 (початок);
14. О.Даргомижський Романс «Ночной зефир» - початок другої частини.

Визначити тональності першого ступеня спорідненості:

До наступних тональностей: РЕ-бемоль мажор, Соль-бемоль мажор, До-бемоль мажор, Сі мажор, ФА-дієз мажор, та їх паралельних мінорних.

Визначити спільні та модулюючі акорди:

В таких тональностях: СОЛЬ мажор-до мінор; МІ мажор –СІ мажор; ре мінор –ЛЯ мажор; сі мінор –Соль мажор; мі мінор –Ре мажор; СІ-бемоль мажор –МІ-бемоль мажор.

8. Методи навчання

- Лекції, репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові методи.
- Використання музично-ілюстративного матеріалу, структурний (форма) аналіз музичних творів, репродуктивний.
- Практичні роботи, пояснювально-ілюстративний метод, самостійна робота.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, тести, задачі, вправи, аналіз, гра на фортепіано.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота				Самостійна робота	Сума
Змістовий модуль 1					
T1	T2	T3	T4	25	100
15	15	20	25		

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100	100
12	12	12	12	12	10	10	10	10		
30%									70%	100%

Примітка: поточне тестування та самостійна робота обчислюються сумарно в 100 балів, після чого визначається 30% від цієї кількості балів(А). Екзамен оцінюється теж в 100 балів, але від цієї суми вираховується 70% (В). Кінцевий результат (С)= А+В.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії і норми оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Оцінку «5» (100-90 балів) – заслугоує студент, який на високому рівні засвоїв музично-теоретичний матеріал, уміє аналітично мислити, а відтак – використовувати набуті знання у практичній діяльності, може знайти кілька варіантів вирішення певних практичних завдань, спираючись на логічне мислення, чітко і професійно грамотно запише і називає всі елементи музичної мови.

Студент повинен виявити вміння проявити в роботі самостійність, творчий підхід, спираючись на набуті знання.

Оцінку «4» (82-89 балів) – заслугоує студент, який на доброму рівні засвоїв музично-теоретичний матеріал, уміє аналітично мислити, допускаючи помилки, уміє їх самостійно виправити. Робить незначні помилки в практичних завданнях(як от – ключові знаки альтерації, неточне позначення мажорної та мінорної доміанти, перенесення розміру на другу строчку, тощо).

Оцінку «4» (75-81 балів) – заслугоує студент, який на доброму рівні засвоїв музично-теоретичний матеріал, допускаючи незначні помилки, уміє їх виправити частково після зауваження викладача.. Робить незначні помилки в практичних завданнях Може вирішити дані викладачем завдання, використовуючи якийсь один варіант відповіді.

Оцінку «3» (67-74 балів) – заслугоує студент, який на посередньому рівні засвоїв музично-теоретичний матеріал, не завжди може використати ці знання на практиці, але після аналізу помилок викладачем, може виправити неточність. Допускає помилки у вирішенні практичних завдань.

Оцінку «3» (60-66 балів) – заслугоує студент, який поверхово володіє теоретичним матеріалом. Не проявляє творчості та самостійності, не завжди бачить свої помилки та недоліки.

Оцінку «2» (59-35 балів) – заслугоує студент, який засвоїв менше 50 відсотків музично-теоретичного матеріалу, не може застосувати її у вирішенні практичних завдань, не може визначити тональності, видів акордів, інтервалів, допускає грубі помилки в запису (знаки, штилі, позначення, ноти).

11. Рекомендована література

Базова:

1. Вахромеев А.И. Элементарная теория музыки / А. И. Вахромеев. – М. : Музыка, 1999. – 198 с.
2. Калашник, М. Уроки елементарної теорії музики : навч. посібник / М. Калашник. – Х. : Вид. будинок "Фактор", 2010. – 352 с.
3. Побережна, Г. І. Загальна теорія музики [Текст] : підручник для студентів муз.-пед. спец. ВПНЗ / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця. – К. : Вища школа, 2012. – 303 с.
4. Смаглій, Г. А. Основи теорії музики : підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтва / Г. А. Смаглій, Л. В. Маловик. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х. : Факт, 2009. – 383 с.
5. Теорія музики [Текст] : учебник для муз. училищ и ст. кл. спец муз. школ / Н. Ю. Афонина, Т. С. Бершадская, Л. М. Масленкова и др. – СПб : Композитор, 2005. – 194 с.
6. Шип С.М. Музична форма: від звуку до стилю / С. М. Шип. — К. : Заповіт, 1998. – 368 с.

Додаткова

1. Алексеев Б. А. Элементарная теория музыки / Б. Алексеев, А. Мясоедов. — М. : Музыка, 1992. — 298 с.
2. Бонфельд М.К. Введение в музыкознание / М. Бонфельд . — М.: Владос, 2004. — 290 с.
3. Борухзон, Л. М. Музыкальная импровизация. Путь к творчеству [Текст] : учеб. пособие по методике Г. Вольнер / Л. М. Борухзон. – СПб : Композитор, 2009. – 123 с.
4. Павлюченко, С. Елементарна теорія музики [Текст] : посібник для муз. шкіл та училищ / С. Павлюченко. – К. : Музична Україна, 1997. – 160 с.
5. Хвостенко В.М. Задачи и упражнения в курсе элементарной теории музыки / В. Хвостенко. — М.: Музыка, 1986. — 158 с.